

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

2009 - 2014

Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων

2012/0010(COD)

20.12.2012

*****I**

ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΘΕΣΗΣ

σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών
(COM(2012)0010 – C7-0024/2012 – 2012/0010(COD))

Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων

Εισηγητής: Δημήτριος Δρούτσας

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Πλαίσιο της πρότασης

Ο εισηγητής θεωρεί ότι ένα αποτελεσματικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων στην Ευρώπη μπορεί να συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην επίτευξη ενός καλού επιπέδου προστασίας των δεδομένων για κάθε ευρωπαϊό πολίτη. Το περιεχόμενο της πρότασης 2012/0010 (COD) της Επιτροπής τροποποιήθηκε από τον εισηγητή με σκοπό την ενίσχυση των προτύπων προστασίας ώστε να φτάσουν σε επίπεδο παρόμοιο με εκείνο του προτεινόμενου κανονισμού και την ταυτόχρονη παροχή σαφών αιτιολογήσεων των προτεινόμενων λύσεων.

Η ισχύουσα απόφαση πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2008 για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τυγχάνουν επεξεργασίας στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις δεν προβλέπει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο προστασίας των δεδομένων από τις αρχές επιβολής του νόμου και τις δικαστικές αρχές σε ποινικές υποθέσεις, καθώς αφορά μόνο διασυνοριακές καταστάσεις και δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα των παράλληλων διατάξεων περί προστασίας των δεδομένων που ισχύουν σε άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ σε σχέση με την επιβολή του νόμου και το ποινικό δίκαιο.

Ο εισηγητής είναι πεπεισμένος ότι οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις έχουν δημιουργήσει νέες προκλήσεις για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η κλίμακα της ανταλλαγής και της συλλογής δεδομένων έχει αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό. Η τεχνολογία επιτρέπει τόσο στις δημόσιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των αρχών επιβολής του νόμου, όσο και σε ιδιώτες να χρησιμοποιούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε άνευ προηγουμένου κλίμακα. Τα φυσικά πρόσωπα καθιστούν ολοένα και περισσότερο δημόσια διαθέσιμες προσωπικές πληροφορίες παγκοσμίως. Η τεχνολογία έχει αλλάξει τόσο την οικονομία όσο και την κοινωνική ζωή.

Σε έναν παγκοσμιοποιημένο και διασυνδεδεμένο κόσμο που είναι δομημένος γύρω από τις επιγραμμικές επικοινωνίες, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διατίθενται, αποθηκεύονται, χρησιμοποιούνται και αξιολογούνται σε καθημερινή βάση και σε άνευ προηγουμένου κλίμακα. Τα επόμενα χρόνια, τις επόμενες δεκαετίες, η Ευρώπη πρέπει να αποφασίσει πώς θα αξιοποιήσει όλες αυτές τις πληροφορίες, ιδίως όσον αφορά τον τομέα επιβολής του νόμου και της πρόληψης και καταπολέμησης του εγκλήματος χωρίς να προδώσει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τα πρότυπα που καταβάλαμε τόσες προσπάθειες να αναπτύξουμε. Πρόκειται για μια μοναδική ευκαιρία να αναπτυχθούν δύο υψηλού επιπέδου και καλά ισορροπημένες νομικές πράξεις.

Ο εισηγητής επικροτεί ένθερμα τις προσπάθειες που έχει καταβάλει η Επιτροπή για τη δημιουργία ενός ενιαίου πλαισίου προστασίας των δεδομένων και την εναρμόνιση των διαφόρων συστημάτων των κρατών μελών της ΕΕ, και ελπίζει ότι και το Συμβούλιο θα ανταποκριθεί πλήρως στις υποχρεώσεις του.

Προτεινόμενες αλλαγές από τον εισηγητή

Ο εισηγητής θεωρεί ότι αρκετά ειδικά ζητήματα χρειάζονταν περαιτέρω διευκρίνιση στην προτεινόμενη οδηγία, αναφερόμενος, μεταξύ άλλων, στα ακόλουθα:

- Κάθε εξαίρεση από τον κανόνα έπρεπε να είναι δεόντως αιτιολογημένη, δεδομένου ότι η προστασία των δεδομένων συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα. Πρέπει να προστατεύεται εξίσου σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες ισχύει πλήρως το άρθρο 52 του Χάρτη, το οποίο επιτρέπει την επιβολή περιορισμών. Αυτού του είδους οι περιορισμοί πρέπει να αποτελούν εξαιρέσεις στον γενικό κανόνα, και δεν μπορούν να αποτελέσουν τον ίδιο τον κανόνα. Ως εκ τούτου, συνολικές και ευρείες εξαιρέσεις δεν θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές.

- Απαιτείται σαφής ορισμός των αρχών προστασίας δεδομένων, όπως στοιχεία που αφορούν τη διατήρηση των δεδομένων, τη διαφάνεια, την επικαιροποιημένη, κατάλληλη, συναφή και όχι υπερβολική μορφή αυτών. Επιπλέον, έλειπαν ακόμα διατάξεις που θα καλούν τον υπεύθυνο επεξεργασίας να επιδείξει συμμόρφωση.

- Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι σύννομη, θεμιτή και διαφανής σε σχέση με τα φυσικά πρόσωπα τα οποία αφορά. Οι ειδικοί σκοποί για τους οποίους υποβάλλονται σε επεξεργασία τα δεδομένα πρέπει να είναι σαφείς και νόμιμοι και να καθορίζονται κατά τον χρόνο συλλογής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι κατάλληλα, συναφή και να περιορίζονται στα ελάχιστα αναγκαία για τους σκοπούς για τους οποίους υποβάλλονται σε επεξεργασία. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνον εάν ο σκοπός της επεξεργασίας δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλα μέσα. Επιπλέον, βάσει του προτεινόμενου συστήματος, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι τα δεδομένα δεν διατηρούνται για μεγαλύτερο διάστημα από ό,τι είναι αναγκαίο, πρέπει να θεσπιστούν χρονικά όρια από τον υπεύθυνο επεξεργασίας σε σχέση με τη διαγραφή ή την περιοδική επανεξέταση.

- Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία για σκοπούς μη συμβατούς με τον σκοπό της συλλογής τους. Το γεγονός ότι τα δεδομένα υπόκεινται σε επεξεργασία για σκοπό επιβολής του νόμου δεν υποδηλώνει απαραίτητως ότι ο σκοπός αυτός είναι συμβατός με τον αρχικό σκοπό. Η έννοια της συμβατής χρήσης πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά.

- Έχει ουσιώδη σημασία να απαγορεύεται η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς άλλες αρχές ή ιδιώτες στην Ένωση, εκτός εάν η διαβίβαση είναι σύμφωνη με τον νόμο, και ο αποδέκτης είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος. Επιπλέον, κανένα συγκεκριμένο έννομο συμφέρον του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα δεν πρέπει να εμποδίζει τη διαβίβαση, όταν η διαβίβαση είναι αναγκαία σε μια συγκεκριμένη υπόθεση για τον υπεύθυνο επεξεργασίας που διαβιβάζει τα δεδομένα είτε για την εκτέλεση καθήκοντος που του έχει νομίμως ανατεθεί είτε για την πρόληψη άμεσου και σοβαρού κινδύνου κατά της δημόσιας ασφάλειας είτε για την αποφυγή σοβαρής ζημίας σε σχέση με τα δικαιώματα των φυσικών προσώπων. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να ενημερώνει τον αποδέκτη για τον σκοπό της επεξεργασίας και την αρχή ελέγχου για τη διαβίβαση, ενώ ο αποδέκτης πρέπει επίσης να ενημερώνεται σχετικά με τους περιορισμούς στην επεξεργασία και να διασφαλίζει ότι τηρούνται.

- Υπήρχε έλλειψη μηχανισμού αξιολόγησης όσον αφορά την κατάλληλη εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Το ζήτημα αυτό έχει ουσιώδη σημασία για την αξιολόγηση του κατά πόσον η επεξεργασία ορισμένων δεδομένων είναι όντως αναγκαία και ανταποκρίνεται στον σκοπό της. Μια τέτοια αξιολόγηση θα αποτρέψει, επιπλέον, τη δημιουργία μιας «οργουελιανής» κοινωνίας όπου, στο τέλος, όλα τα δεδομένα θα τυγχάνουν επεξεργασίας και ανάλυσης. Η συλλογή δεδομένων πρέπει να είναι απαραίτητη προκειμένου να δικαιολογείται ο σκοπός, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο σκοπός δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλα μέσα και ότι θα διατηρηθεί ο πυρήνας της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου. Η αναλογικότητα συνδέεται επίσης με το ζήτημα της περαιτέρω χρήσης των δεδομένων για σκοπό άλλον από εκείνον για τον οποίο έτυχαν αρχικά νόμιμης επεξεργασίας, προκειμένου να αποφευχθεί τυχόν ευρύτερη κατάρτιση προφίλ του πληθυσμού.

- Είναι επιθυμητή η διενέργεια εκτίμησης επιπτώσεων όσον αφορά την προστασία των δεδομένων από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τους εκτελούντες την επεξεργασία, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει ειδικότερα τα προβλεπόμενα μέτρα, τις εγγυήσεις και τους μηχανισμούς που διασφαλίζουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και επιδεικνύουν τη συμμόρφωση προς την παρούσα οδηγία. Οι εκτιμήσεις επιπτώσεων πρέπει να αφορούν τα σχετικά συστήματα και τις διαδικασίες των πράξεων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά όχι μεμονωμένες περιπτώσεις. Επιπλέον, όταν μια εκτίμηση επιπτώσεων σχετικά με την προστασία των δεδομένων καταδεικνύει ότι πράξεις επεξεργασίας ενδέχεται να ενέχουν υψηλό βαθμό ειδικών κινδύνων για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα, η αρχή ελέγχου πρέπει να είναι σε θέση να αποτρέψει, πριν από την έναρξη των πράξεων, μια πράξη που ενέχει κινδύνους, η οποία δεν συνάδει με την παρούσα οδηγία, και να υποβάλει προτάσεις για την επανόρθωση της κατάστασης αυτής. Μια τέτοια διαβούλευση μπορεί επίσης να λάβει χώρα κατά την εκπόνηση μέτρου από το εθνικό κοινοβούλιο ή μέτρου που βασίζεται σε νομοθετικό μέτρο το οποίο καθορίζει τη φύση της επεξεργασίας και θεσπίζει κατάλληλες εγγυήσεις.

- Δεν υπήρχε σαφής ορισμός όσον αφορά την κατάρτιση προφίλ. Κάθε τέτοιος ορισμός πρέπει να είναι σύμφωνος με τη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης CM/Rec(2010)13. Η κατάρτιση προφίλ στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο, που θα ορίζει μέτρα για τη διασφάλιση των έννομων συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα, επιτρέποντάς τους ειδικότερα να προβάλλουν τη δική τους άποψη. Τυχόν αρνητικές συνέπειες πρέπει να εκτιμώνται με ανθρώπινη παρέμβαση. Ταυτόχρονα, η κατάρτιση προφίλ δεν πρέπει να μετατραπεί σε ρινγκ όπου θα καταλήγουν εντελώς άθωα άτομα χωρίς κανένα δικαιολογημένο έναυσμα που να παραπέμπει σε αυτά – δεν θα πρέπει να οδηγεί σε αναζήτηση βάσει προφίλ, την επονομαζόμενη Rasterfahndung.

- Το προτεινόμενο καθεστώς για τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτες χώρες είχε περιορισμένη ισχύ και δεν παρείχε όλες τις αναγκαίες εγγυήσεις, ώστε να διασφαλισθεί η προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων των οποίων τα δεδομένα διαβιβάζονται. Το εν λόγω σύστημα παρείχε μικρότερο βαθμό προστασίας από ό,τι ο προτεινόμενος κανονισμός. Για παράδειγμα, η πρόταση της Επιτροπής θα επέτρεπε τη διαβίβαση προς μη αρμόδια αρχή τρίτης χώρας ή διεθνή οργανισμό για σκοπούς επιβολής του νόμου. Επιπλέον, εάν η διαβίβαση βασιζόταν σε αξιολόγηση που θα διενεργούνταν από τον υπεύθυνο επεξεργασίας (άρθρο 35, παράγραφος 1, στοιχείο β)), η οδηγία μπορούσε ενδεχομένως να επιτρέψει μαζική διαβίβαση μεγάλου όγκου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

- Έχει πολύ μεγάλη σημασία σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχουν λόγοι που να δικαιολογούν τη διαβίβαση, να επιτρέπονται παρεκκλίσεις εάν αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία των ζωτικών συμφερόντων του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα ή άλλου προσώπου, ή για τη διασφάλιση των έννομων συμφερόντων του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα. Οι παρεκκλίσεις, όπως για λόγους δημόσιας ασφάλειας ενός κράτους μέλους ή μιας τρίτης χώρας, πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικά και να μην επιτρέπουν τακτικές, μαζικές και δομικές διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ούτε και τη διαβίβαση μεγάλου όγκου δεδομένων που θα πρέπει να περιορίζονται στα απολύτως απαραίτητα. Επιπλέον, η απόφαση διαβίβασης πρέπει να λαμβάνεται από δεόντως εξουσιοδοτημένο πρόσωπο και η εν λόγω διαβίβαση πρέπει να τεκμηριώνεται και να διατίθεται στην αρχή ελέγχου κατόπιν αιτήματος προκειμένου να διαπιστωθεί η νομιμότητα της διαβίβασης.

- Η αρμοδιότητα των αρχών προστασίας των δεδομένων (ΑΠΔ) όσον αφορά την παρακολούθηση και τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τους κανόνες περί προστασίας των δεδομένων δεν οριζόταν δεόντως. Σε σύγκριση με τον προτεινόμενο κανονισμό, οι αρμοδιότητες των ΑΠΔ ήταν λιγότερο σαφείς. Δεν καθίστατο εμφανές ότι οι ΑΠΔ θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση στον χώρο όπου βρίσκεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας, όπως προβλέπεται βάσει του κανονισμού. Επιπλέον, οι κυρώσεις και τα μέτρα επιβολής φαινόταν να είναι λιγότερο ακριβή.

- Προστέθηκε νέο άρθρο που αφορά τα γενετικά δεδομένα. Η επεξεργασία γενετικών δεδομένων πρέπει να επιτρέπεται μόνον αν υπάρχει γενετική σύνδεση που προκύπτει κατά τη διάρκεια ποινικής έρευνας ή δικαστικής διαδικασίας. Τα γενετικά δεδομένα πρέπει να αποθηκεύονται μόνο για όσο διάστημα είναι απολύτως αναγκαίο για τους σκοπούς τέτοιου είδους ερευνών και διαδικασιών, ενώ τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν μεγαλύτερο χρόνο αποθήκευσης υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην παρούσα οδηγία.

- Ο εισηγητής θεωρεί ότι η προτεινόμενη οδηγία από πολλές απόψεις δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των δεδομένων, το οποίο χαρακτηρίστηκε από την Επιτροπή «καθοριστικής σημασίας» (βλέπε αιτιολογική σκέψη 7) και δεν ήταν νομικά ευθυγραμμισμένη με τις διατάξεις του προτεινόμενου κανονισμού. Επιπλέον, είναι της γνώμης ότι έχει καίρια σημασία να θεωρούνται οι δύο νομικές πράξεις (κανονισμός και οδηγία για την προστασία των δεδομένων) ως δέσμη όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα και την ενδεχόμενη έγκρισή τους.

Έπειτα από μια περίοδο κατά την οποία οι εθνικές αρχές επιβολής του νόμου χρειάστηκε να προσαρμόσουν το επίπεδο προστασίας των δεδομένων στην εκάστοτε κατάσταση που αντιμετώπιζαν (εγχώρια ή διασυνοριακή κατάσταση, Prüm, Ευρωπόλ, Eurojust), επιτέλους μια βιώσιμη και συνεκτική πράξη μπορεί να παράσχει ασφάλεια δικαίου και να είναι ανταγωνιστική σε διεθνές επίπεδο, αποτελώντας ταυτόχρονα πρότυπο για την προστασία των δεδομένων στον 21ο αιώνα.